NÁRODNÁ IDENTITA ČLENSKÉHO ŠTÁTU AKO DÔVOD POSKYTNUTIA ODLIŠNEJ MIERY OCHRANY ZÁKLADNÝCH PRÁV V POROVNANÍ S CHARTOU ZÁKLADNÝCH PRÁV EÚ

VALÉRIA MIHÁLIKOVÁ

Abstract: **National identity of EU member state as a reason for granting a different level of fundamental rights protection in comparison with the Charter of Fundamental Rights of the EU**

The presented paper deals with the question of whether the wording of Article 4(2) of the Treaty on European Union allows the EU Member States to grant a different level of fundamental rights protection in comparison with the level of protection granted by the Charter of Fundamental Rights of the EU. The first part of the paper is dedicated to the case-law of the Court of Justice of the EU concerning the Member State's possibility to apply a higher level of fundamental rights protection in comparison with the Charter, as well as to considerations as to the potential possibilities to apply the higher level of fundamental rights protection as a result of respecting the Member State's national identity. The second part of the paper deals with the possibility of limiting the fundamental rights enshrined in the Charter in order to protect the Member State's national identity. In conclusion, the paper offers some summary considerations as to the Member States' potential possibilities to apply a different level of fundamental rights protection from the point of view of the Court of Justice of the EU.

Keywords: national identity; Charter of Fundamental Rights of the EU; level of protection

Kľúčové slová: národná identita; Charta základných práv EÚ; úroveň ochrany

DOI: 10.14712/23366478.2018.32

1. ÚVOD

Keď v roku 2009 vstupovala Lisabonská zmluva do platnosti, bolo zrejmé, že táto očakávaná „reforma" spoločenstva európskych štátov so sebou prinesie významné zmeny. Úprava inštitucionálneho rámca Únie, zánik jej trojpilierovej štruktúry, priznanie právnej záväznosti Charte základných práv EÚ (ďalej tiež len ako „Charta") prostredníctvom odkazu v článku 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii (ďalej tiež len ako „ZEÚ") a mnoho iných zmien bolo tvorcami Lisabonskej zmluvy predpokladaných už pri jej zrode. Zásadné úpravy vzťahov medzi rôznymi entitami však so sebou bezpochyby – čoho je Európska únia ukážkovým príkladom – prinášajú aj zmeny vopred neočakávané, prípadne len neurčito predpokladané.

© 2018 The Author. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Nemožno s určitosťou tvrdiť, že cieľom zmeny formulácie pôvodného článku 6 ods. 3 ZEÚ v znení Amsterdamskej zmluvy,[1] upravujúceho povinnosť Európskej únie rešpektovať národné identity jej členských štátov, bola zmena ponímania dovtedajšieho vzťahu medzi právnym poriadkom Európskej únie a právnymi poriadkami členských štátov, najmä ich ústavami. Bez ohľadu na zámer tvorcov Lisabonskej zmluvy však po nadobudnutí jej platnosti možno zo strany vnútroštátnych ústavných súdov[2] badať väčší počet odkazov na súčasný článok 4 ods. 2 ZEÚ.[3]

Identita určitého spoločenstva – ktorým národ bezpochyby je – je často spájaná so základnými právami. Podľa Weilera musí spoločenstvo pri definovaní základného práva nájsť rovnováhu medzi konkurujúcimi záujmami – záujmom jednotlivca na strane jednej a iného jednotlivca alebo širokej verejnosti na strane druhej. Takto stanovená rovnováha je pritom osobitou voľbou tej ktorej spoločnosti. Rozdiely medzi štandardmi ľudských práv odzrkadľujú odlišné identity spoločenstiev a hodnôt, ktoré vyznávajú.[4] Ak je teda identita spoločenstva odrazom hodnôt spoločenstva nachádzajúcich svoje vyjadrenie vo forme základných práv zakotvených v ústave štátu ako politickej jednotky združujúcej národ, je len pochopiteľné, že v primárnom práve zakotvená povinnosť Európskej únie rešpektovať národné identity jej členských štátov vzbudila pozornosť medzi ústavnými súdmi členských štátov Únie. Garancia dodržiavania základných práv ako jedno z najdôležitejších poslaní a zároveň povinností ústavného súdnictva má nielen v európskej právnej kultúre nezastupiteľnú úlohu a ústavné súdy členských štátov k tejto povinnosti pristupujú nanajvýš citlivo.

---

1 Článok 6 ods. 3 ZEÚ v znení Amsterdamskej zmluvy ustanovoval: „Únia rešpektuje národné identity jej členských štátov."

2 Prípadne iných súdov, do právomoci ktorých spadá súdna kontrola ústavnosti. V tomto článku ich však budeme označovať jednotným pojmom „ústavné súdy".

3 Podľa článku 4 ods. 2 ZEÚ v znení Lisabonskej zmluvy „Únia rešpektuje rovnosť členských štátov pred zmluvami, ako aj ich národnú identitu, obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch vrátane regionálnych a miestnych samospráv. (…)." V porovnaní s pôvodným článkom 6 ods. 3 ZEÚ v znení Amsterdamskej zmluvy sa tak článok 4 ods. 2 ZEÚ rozšíril o.i. o znenie „obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch". Podľa Bogdandyho a Schilla toto upravené znenie poskytuje možnosť prekonania myšlienky absolútnej prednosti práva Únie, pretože vyzdvihuje pluralistické nazeranie na vzťah práva Únie a vnútroštátneho ústavného práva. Pravdepodobne obdobné ponímanie zmeny článku 6 ods. 3 ZEÚ v znení Amsterdamskej zmluvy zo strany ústavných súdov členských štátov, resp. členských štátov vo všeobecnosti, viedlo k zvýšeniu počtu odkazov na povinnosť Únie rešpektovať národnú identitu členských štátov, a to ako v judikatúre ústavných súdov členských štátov, tak aj vo forme argumentov vlád členských štátov v konaní pred Súdnym dvorom. K tomu pozri VON BOGDANDY, A. – SCHILL, S.: Overcoming Absolute Primacy: Respect for National Identity under the Lisbon Treaty. *Common Market Law Review*, 2011, č. 5, s. 1417–1453. Pozri v tejto súvislosti napríklad rozhodnutie maďarského ústavného súdu z 30. novembra 2016, 22/2016 (XII. 5.) AB, b. 54 a 62, rozhodnutie poľského ústavného súdu z 24. novembra 2010, K 32/09, b. 2.1., rozhodnutie nemeckého ústavného súdu z 30. júna 2009 2BvE 2/08, b. 332, uznesenie talianskeho ústavného súdu č. 24 z r. 2017, ktorým sa podáva návrh na začatie prejudiciálneho konania, b. 6.

4 V tejto súvislosti Weiler používa pojem „ľudské práva", v tomto kontexte však podľa nášho názoru možno hovoriť ako o ľudských právach vo všeobecnosti, tak aj o základných právach. K tomu bližšie pozri WEILER, J.: Fundamental Rights and Fundamental Boundaries: On Standards and Values in the Protection of Human Rights. In NEUWAHL, N. A. – ROSAS, A. a zost.: *The European Union and Human Rights*. Hague: Kluwer Law International, 1995, s. 51–76.

Povinnosť Únie rešpektovať národné identity jej členských štátov je navyše protipólom povinnosti lojality členských štátov vo vzťahu k Únii[5] a je označovaná ako jeden z limitov výkonu právomocí Únie popri princípoch subsidiarity a proporcionality.[6] Uvedené skutočnosti tak bezpochyby prispievajú k čoraz väčšiemu počtu odkazov na koncept národnej či ústavnej identity v judikatúre ústavných súdov členských štátov.

Národná identita, rešpektovanie ktorej je v zmysle článku 4 ods. 2 ZEÚ povinnosťou Európskej únie, je však aj takmer desaťročie po vstupe Lisabonskej zmluvy do platnosti pojmom, ktorého výklad sprevádzajú mnohé rozporuplné diskusie a nejasnosti. Odhliadnuc od viacerých možných prístupov k výkladu tohto pojmu i práva vo všeobecnosti, sa v tomto článku zameriame na význam a dôsledky s ním spojené, ktoré pojmu národná identita prikladá Súdny dvor EÚ prostredníctvom svojej judikatúry. História Európskej únie totiž už neraz ukázala, že bez ohľadu na teoretické východiská a akademické postoje je to práve judikatúra Súdneho dvora EÚ, od ktorej sa bude ďalej odvíjať fungovanie Únie v dotknutej oblasti. Cez prizmu judikatúry Súdneho dvora EÚ sa tak pozrieme na prípadnú možnosť zvýšenia ako aj zníženia úrovne ochrany základných práv zo strany členských štátov Únie v porovnaní s úrovňou, ktorú jednotlivcom poskytuje Charta základných práv EÚ.

2. ČLÁNOK 53 CHARTY ZÁKLADNÝCH PRÁV EÚ A MOŽNOSŤ POSKYTNUTIA VYŠŠEJ MIERY OCHRANY ZÁKLADNÝCH PRÁV

Až do roku 2013 bol výklad článku 53 Charty iba predmetom akademických dohadov.[7] Súdny dvor využil príležitosť vyložiť článok 53 až vo veci C-399/11 *Melloni*[8] konštatujúc, že článok 53 Charty potvrdzuje, že ak si akt práva Únie vyžaduje vnútroštátne vykonávacie opatrenia, vnútroštátne orgány môžu uplatniť vnútroštátne štandardy ochrany základných práv,[9] pokiaľ toto uplatnenie neohrozí úroveň ochrany vyplývajúcu z Charty, ako ju vykladá Súdny dvor, ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie. Uplatnenie štandardu ochrany základných práv zaručených ústavou člen-

---

5 Niektorí autori označujú túto povinnosť aj ako súčasť princípu lojálnej spolupráce, kým iní tieto tvrdenia odmietajú. Bližšie pozri napr. VON BOGDANDY, A.: Founding Principles. In VON BOGDANDY, A. – BAST, J. a zost.: *Principles of European Constitutional Law*. Oxford: Hart Publishing, 2011, s. 42. a KLAMERT, M.: *The Principle of Loyalty in EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 19–21.

6 KLAMERT, M.: *The Principle of Loyalty in EU Law*, op. cit., s. 20.

7 Základné práva v kontexte ich viacúrovňovej ochrany však boli rozšírenou témou už pred samotným slávnostným vyhlásením Charty ako interinštitucionálnej dohody. K tomu bližšie pozri napr. BESSELINK, L.: Entrapped by the Maximum Standard: On Fundamental Rights, Pluralism and Subsidiarity in the European Union. *Common Market Law Review,* 1998, č. 3, s. 629–680 a WEILER, J.: *Fundamental Rights and Fundamental Boundaries: On Standards and Values in the Protection of Human Rights*, op. cit.

8 C-399/11*Melloni*, ECLI:EU:C:2013:107.

9 Aby však vôbec bolo možné hovoriť o prípadnej možnosti členských štátov Únie uplatniť vyšší či nižší štandard ochrany základných práv v intenciách konfliktu úrovne ochrany základných práv zabezpečovanej Chartou základných práv EÚ a úrovne poskytovanej vnútroštátnymi právnymi poriadkami, je najskôr nevyhnutné posúdiť, či na prejednávanú vec možno uplatniť Chartu základných práv EÚ, inými slovami, či situácia, o akú ide v predmetnej veci, spadá do režimu článku 51 Charty. V zmysle tohto článku sú totižto ustanovenia Charty určené pre členské štáty len vtedy, ak vykonávajú právo Únie.

ského štátu, ktorý je vyšší ako štandard ochrany vyplývajúci z Charty, by podľa Súdneho dvora narušilo zásadu prednosti práva Únie, pretože by umožňovalo členskému štátu vytvárať prekážky uplatnenia aktov práva Únie, ktoré sú v úplnom súlade s Chartou, ak by nerešpektovali základné práva zaručené ústavou tohto štátu.[10]

V rozsudku vo veci C-617/10 *Fransson*, vyhlásenom v ten istý deň, Súdny dvor navyše uviedol, že v prípade, ak má súd členského štátu preskúmať súlad so základnými právami v prípade vnútroštátneho ustanovenia alebo opatrenia vykonávajúceho právo Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty – v situácii, keď postup členských štátov nie je úplne upravený právom Únie – vnútroštátne orgány a súdy môžu uplatniť vnútroštátne štandardy ochrany základných práv, ak toto uplatnenie neohrozí úroveň ochrany stanovenú Chartou, ako ju vykladá Súdny dvor, ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.[11]

Hoci sprevádzané veľkou mierou kritiky, rozhodnutia vo veci *Fransson* a *Melloni* objasnili to, akým spôsobom je podľa Súdneho dvora potrebné vykladať článok 53 Charty. Zo znenia odôvodnení oboch rozhodnutí vyplýva, že v tých situáciách, kedy právo Únie upravuje určitú oblasť takým spôsobom, že neposkytuje členským štátom mieru voľnej úvahy, členský štát nemôže uplatniť vyšší štandard ochrany základných práv, nakoľko tento by ohrozil prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie. Naopak v situáciách spadajúcich pod režim článku 51 Charty, v ktorých je členským štátom poskytnutá miera voľnej úvahy, môžu členské štáty uplatniť vyšší štandard ochrany základných práv, avšak aj v tomto prípade je kľúčovým kritériom uplatnenia či neuplatnenia vyššieho štandardu ochrany základných práv prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie. Ak teda členský štát dospeje k záveru, že uplatnenie takéhoto štandardu by bolo spôsobilé narušiť tieto vlastnosti práva Únie, nesmie k nemu pristúpiť.[12] V prípade, že súd členského štátu nedokáže sám posúdiť, či by uplatnením vyššieho štandardu ochrany základných práv mohlo dôjsť k narušeniu prednosti, jednotnosti a účinnosti práva Únie, má možnosť, resp. povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou v zmysle článku 267 ZFEÚ.

2.1 VÝNIMKA POTVRDZUJE PRAVIDLO ALEBO AJ MAJSTER TESÁR SA UTNE

Hoci spomínaným výkladom Súdny dvor aspoň načrtol postup, ktorý majú vnútroštátne súdy nasledovať pri uplatňovaní rozličných štandardov ochrany základných práv, na prehľadnosti tejto oblasti uberá skutočnosť, že v niektorých prípadoch Súdny dvor rozhodol spôsobom, ktorý plne nezodpovedá výkladu práva Únie obsiahnutého v rozhodnutiach *Fransson* a *Melloni*. Vo všeobecnosti možno tieto prípady označiť za situácie, kedy Súdny dvor ako relevantné kritérium pre ich posúdenie vzal do úvahy osobitné okolnosti, ktoré boli natoľko závažné, že umožňovali odchýlenie od požiadavky prednosti, účinnosti, avšak najmä jednotnosti práva Únie.

---

[10] Rozsudok *Melloni*, b. 58 a 60.

[11] C-617/10 *Fransson*, ECLI:EU:C:2013:105, b. 29.

[12] Ku klasifikácií týchto situácií bližšie pozri SARMIENTO, D.: Who's Afraid of the Charter? The Court of Justice, National Courts and the New Framework of Fundamental Rights Protection in Europe. *Common Market Law Review,* 2013, č. 5, s. 1267–1304.

Jedným z vyššie spomínaných prípadov[13] je konanie vo veci C-411/10 *N.S.*.[14] V danom prípade mal byť žiadateľ o azyl v Spojenom kráľovstve v zmysle nariadenia ustanovujúceho kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov[15] vrátený do Grécka, ktoré malo byť podľa predmetného nariadenia štátom zodpovedným za posúdenie jeho žiadosti o azyl. Dotknutý žiadateľ sa odvolal voči rozsudku potvrdzujúcemu rozhodnutie britských orgánov o jeho vrátení do Grécka tvrdiac, že jeho základné práva, ktoré mu priznáva právo Únie, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Ženevský dohovor,[16] by boli v prípade jeho vrátenia do Grécka porušené.

V danej situácii boli členské štáty v zmysle práva Únie povinné uplatniť domnienku, podľa ktorej zodpovedný štát dodržiava základné práva, ktoré právo Únie priznáva žiadateľom o azyl.[17] Napriek tejto povinnosti však Súdny dvor konštatoval, že v prípade, že by bolo namieste vážne sa obávať, že existujú systémové zlyhania azylového konania a podmienok prijatia žiadateľov o azyl v zodpovednom členskom štáte, ktorých dôsledkom by bolo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie v zmysle článku 4 Charty so žiadateľmi o azyl odovzdaným na územie tohto členského štátu, takéto odovzdanie by bolo nezlučiteľné s uvedeným ustanovením. Ako však zdôraznil Súdny dvor, zo samotného zmyslu existencie Únie a z vytvorenia priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a osobitne zo spoločného európskeho azylového systému založeného na vzájomnej dôvere a domnienke rešpektovania práva Únie a najmä základných práv ostatnými členskými štátmi vyplýva, že je vylúčené, aby akékoľvek porušenie základného práva zodpovedným členským štátom malo vplyv na povinnosti iných členských štátov dodržiavať ustanovenia nariadenia Rady č. 343/2003.[18] Dôvodom na upustenie od striktného presadzovania jednotnosti a účinnosti práva Únie tak môže byť jedine závažné systémové zlyhanie.

---

[13] Tento prípad uvádza ako výnimku z pravidla stanoveného v rozsudku *Melloni* vzťahujúceho sa na oblasti, v ktorých právo Únie neposkytuje členským štátom mieru voľnej úvahy, Daniel Sarmiento. Bližšie pozri SARMIENTO, D.: Who's Afraid of the Charter? The Court of Justice, National Courts and the New Framework of Fundamental Rights Protection in Europe, op. cit.

[14] C-411/10 *N.S.*, ECLI:EU:C:2011:865. Rozsudok *N.S.* síce predchádzal rozsudku vo veci C-399/11 *Melloni*, domnievame sa však, že závery, ku ktorým vo veci C-411/10 *N.S.* dospel Súdny dvor, by bolo možné v budúcnosti uplatniť ako výnimku zo striktného presadzovania požiadavky prednosti, účinnosti a jednotnosti práva Únie tak, ako ju Súdny dvor vymedzil v rozsudku vo veci *Melloni*.

[15] Nariadenie Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov, Ú. v. EÚ L 50, 25. 2. 2003, s. 1–10.

[16] Dohovor o právnom postavení utečencov podpísaný v Ženeve 28. júla 1951.

[17] Rozsudok *N.S.*, b. 78 a 79. Hoci v predmetnej veci bola členským štátom poskytnutá miera voľnej úvahy, pokiaľ ide o možnosť posúdenia žiadosti o azyl štátom, ktorému v zmysle nariadenia Rady č. 343/2003 neprislúcha zodpovednosť za takéto posúdenie, pravidlá obsiahnuté v nariadení č. 343/2003 v zásade bránili uplatneniu doplnkových vylučovacích kritérií, ktoré by mali za následok zbavenia sa záväzkov vyplývajúcich z predmetného nariadenia (pozri bod 84 rozsudku). Nariadenie č. 343/2003 bolo prijaté na základe zásady vzájomnej dôvery, v zmysle ktorej sa musí predpokladať – ako konštatoval Súdny dvor v bode 80 predmetného rozsudku – že zaobchádzanie so žiadateľmi o azyl v každom členskom štáte je v súlade s požiadavkami Charty, Ženevského dohovoru, ako aj Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uplatnenie doplnkových kritérií by tak mohlo znemožniť dosiahnutie cieľa nariadenia 343/2003.

[18] Rozsudok *N.S.*, b. 82, 83 a 86.

V súvislosti s ďalšími prípadnými výnimkami je možné zamýšľať sa aj nad rozhodnutím vo veci C-42/17 *M.A.S.*.[19] Prejudiciálna otázka talianskeho ústavného súdu bola v tejto veci položená ako reakcia na rozsudok C-105/14 *Taricco*,[20] v ktorom Súdny dvor konštatoval, že ustanovenia talianskeho práva, podľa ktorých sa premlčacie lehoty vzťahujúce sa na trestné činy v oblasti DPH môžu predĺžiť iba o štvrtinu ich pôvodnej dĺžky, môžu ohroziť splnenie záväzkov členských štátov vyplývajúcich z práva Únie, nakoľko stíhané osoby môžu v dôsledku uplatnenia takýchto ustanovení ťažiť z faktickej beztrestnosti. Skutočnosť, či by v dôsledku uplatnenia talianskej právnej úpravy došlo k poškodeniu finančných záujmov Únie, mal overiť vnútroštátny súd, a to s využitím kritérií, ktoré vo svojom rozhodnutí vymedzil Súdny dvor.

Kritériá určené Súdnym dvorom sa však pri snahe uplatniť závery z rozhodnutia vo veci *Taricco* v praxi ukázali ako neurčité a samotné uplatnenie týchto záverov navyše aj porušujúce najvyššie zásady talianskeho ústavného poriadku. Taliansky ústavný súd v uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania poukázal na možnosť ohrozenia zásady zákonnosti trestných činov a trestov, ktorá vyžaduje najmä to, aby boli trestnoprávne ustanovenia presne určené a nemohli byť retroaktívne.[21] V talianskom právnom poriadku má režim premlčania v oblasti trestného práva hmotnoprávnu povahu, a preto patrí do pôsobnosti zásady zákonnosti uvedenej v článku 25 talianskej ústavy. Súdny dvor však v rozsudku vo veci *Taricco* skonštatoval, že skrátením premlčacej lehoty v trestnom konaní by k porušeniu základných práv vyplývajúcich z článku 49 Charty nedošlo.[22]

Taliansky ústavný súd vo svojom uznesení poukázal na skutočnosť, že talianska ústava upravuje zásadu legality širšie ako článok 49 Charty a článok 7 Dohovoru. Následne v súvislosti s rozsudkom *Taricco* upozornil na opomenutie požiadavky vlastnej zásade legality, a to požiadavky dostatočnej presnosti ustanovení upravujúcich režim trestov, ktorú je podľa neho potrebné zohľadniť bez ohľadu na to, či sú ustanovenia upravujúce premlčacie lehoty považované za hmotnoprávne alebo procesnoprávne ustanovenia.[23]

Súdny dvor v odpovedi na prejudiciálne otázky talianskeho ústavného súdu poukázal na potrebu zabezpečiť práva obvinených zo zásady zákonnosti trestných činov a trestov konštatujúc, že ak požiadavky predvídateľnosti, určitosti a zákazu retroaktivity uplatniteľného trestného zákona, ktoré sú vlastné zásade zákonnosti trestných činov a trestov, nie sú v danom prípade naplnené, v dôsledku čoho nastáva v talianskom právnom poriadku stav neistoty, vnútroštátne súdy nie sú povinné upustiť od uplatnenia predmetných ustanovení trestného zákona.[24]

---

[19] C-42/17 *M.A.S.*, ECLI:EU:C:2017:936.
[20] C-105/14 *Taricco*, ECLI:EU:C:2015:555.
[21] Uznesenie Corte Constituzionale č. 24 z r. 2017, ktorým sa podáva návrh na začatie konania. Online: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/download/doc/recent_judgments/O_24_2017.pdf, b. 1.
[22] Rozsudok *Taricco*, b. 55.
[23] Uznesenie Corte Constituzionale č. 24 z r. 2017, b. 9.
[24] Rozsudok *M.A.S.*, b. 48 až 58.

Berúc do úvahy vyššie načrtnutú možnosť poskytnutia výnimky členským štátom, pokiaľ ide o uplatnenie vyššieho štandardu ochrany základných práv, je teda v kontexte článku 4 ods. 2 ZEÚ na mieste zamyslieť sa, či by povinnosť Únie rešpektovať národné identity jej členských štátov mohla byť jedným z dôvodov poskytnutia takejto výnimky.

Národná identita Španielska sa spomína už vo veci C-399/11 *Melloni*,[25] avšak vzhľadom na to, že Španielsko na ústnom pojednávaní samo uviedlo, že účasť obvineného na konaní, ktoré sa ho týka, nie je súčasťou jeho národnej identity, sa Súdny dvor s problematikou ochrany národnej identity v odôvodnení rozhodnutia vysporiadať nemusel. Vo vzťahu k uplatneniu článku 4 ods. 2 ZEÚ v takejto situácii sa však vo svojich návrhoch v tejto veci vyjadril generálny advokát Bot, podľa ktorého nemožno zamieňať prísnu koncepciu ochrany základného práva s narušením národnej identity členského štátu. V predmetnom prípade podľa neho síce išlo o základné právo chránené španielskou ústavou, ktorého význam nemožno podceňovať, ale to neznamená, že by v tomto prípade malo prichádzať do úvahy uplatnenie článku 4 ods. 2 ZEÚ.[26]

Pokiaľ ide o rozhodnutie vo veci *M.A.S.*, hoci ho možno považovať za výnimku z pravidiel stanovených v rozsudkoch *Fransson* a *Melloni*,[27] zastávame názor, že aj napriek odkazom talianskeho ústavného súdu na ústavnú identitu Talianska a povinnosť Únie rešpektovať národné identity jej členských štátov,[28] zohrali v danom prípade rozhodujúcu úlohu potenciálne dôsledky uplatnenia pravidla z rozsudku *Taricco*[29] a nie potreba chrániť národnú identitu Talianska. Domnievame sa teda, že uplatnenie vyššieho štandardu ochrany základných práv pripadá do úvahy nie z toho dôvodu, že v danom prípade ide o prvok tvoriaci súčasť národnej identity konkrétneho členského štátu, ale z dôvodu jeho osobitnej dôležitosti, najmä s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu. Súdny dvor nachádzaním takýchto výnimiek iba prirodzeným spôsobom rešpektuje vzájomné pôsobenie práva Únie a vnútroštátnych právnych poriadkov dbajúc pritom na to, aby striktné presadzovanie princípov práva Únie nezasiahlo v neželanej miere do základných práv jednotlivcov, prípadne nenarúšalo iné, pre ochranu základných práv dôležitejšie princípy práva Únie.

Pripustenie takého výkladu článku 4 ods. 2 ZEÚ, ktorý by umožňoval členskému štátu uplatniť vyšší štandard ochrany základných práv v rozpore s výkladom článku 53 Súdnym dvorom, je ťažko predstaviteľné aj s ohľadom na judikatúru niektorých ústavných súdov členských štátov stotožňujúcich ústavnú identitu s hodnotami chránenými

---

25 Hoci v uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa odkaz na národnú identitu nenachádza, z návrhov generálneho advokáta je zrejmé, že na ústnom pojednávaní bola minimálne spomenutá. K tomu pozri návrhy generálneho advokáta z 2. októbra 2012, *Melloni*, C-399/11, EU:C:2012:600, b. 141 a uznesenie o návrhu na začatie prejudiciálneho konania 86/2011 z 9. júna 2011, ES:TC:2011:86A.

26 Návrhy generálneho advokáta vo veci C-399/11 *Melloni*, b. 142.

27 Napriek tomu, že v situácii, o akú išlo vo veci *Taricco*, bol členským štátom poskytnutý priestor na voľnú úvahu, pokiaľ ide o stanovenie pravidiel premlčania uplatniteľných na trestné činy týkajúce sa DPH, domnievame sa, že aj v opačnom prípade – ak by členským štátom priestor na voľnú úvahu poskytnutý nebol – by Súdny dvor vzhľadom na osobitnú dôležitosť okolností prípadu rozhodol rovnakým spôsobom.

28 Pozri napríklad uznesenie Corte Constituzionale č. 24 z r. 2017, b. 6 a 8.

29 Ktorými by bolo – okrem iného – porušenie základných práv osôb obvinených zo spáchania trestného činu.

tzv. klauzulou večnosti,[30] resp. s tzv. materiálnym jadrom ústavy.[31] Hodnoty chránené klauzulou večnosti či materiálne jadro ústavy týchto štátov spravidla predstavujú súhrn hodnôt, ktoré zastáva aj samotná Únia a ktoré sú explicitne vymedzené článkom 2 ZEÚ. Je teda ťažké predstaviť si, že ak určitý akt Únie obstál v teste vo vzťahu k Charte základných práv EÚ, Súdny dvor by pripustil uplatnenie vyššieho štandardu ochrany základných práv z dôvodu, že v opačnom prípade by došlo k porušeniu vnútroštátnych noriem patriacich do národnej identity dotknutého členského štátu okrem prípadu, že by takéto uplatnenie bolo odôvodnené osobitnými okolnosťami obdobnými tým, ktoré uvádzame vyššie.

3. ČLENSKÉ ŠTÁTY ÚNIE A UPLATNENIE NIŽŠIEHO ŠTANDARDU OCHRANY ZÁKLADNÝCH PRÁV

Hneď v úvode tejto kapitoly je potrebné poukázať na nemožnosť uplatnenia nižšieho štandardu ochrany základných práv zo strany členských štátov v porovnaní s ochranou, ktorú im poskytuje Charta. Vzhľadom na to, že Charta poskytuje základným právam aspoň minimálny štandard ochrany,[32] pod ktorý úroveň ochrany základných práv poskytovaná členskými štátmi nesmie klesnúť,[33] možno teda hovoriť iba o prípadnom obmedzení výkonu práv uznaných Chartou.[34] Zatiaľ čo neposkytnutie Chartou požadovaného minimálneho, a teda uplatnenie nižšieho štandardu ochrany základných práv by siahalo nad rámec toho, čo primárne právo členskému štátu umožňuje, obmedzenie základných práv[35] je predpokladané samotnou Chartou, a to za podmienok ňou stanovených.

Na rozdiel od úpravy obmedzenia základných práv v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v ktorom možno v jednotlivých ustanoveniach upravujúcich konkrétne základné práva nájsť osobitné podmienky ich prípadného obmedzenia,

---

30 Napríklad nemecký ústavný súd. K tomu pozri rozhodnutie z 30. júna 2009 2BvE 2/08, o. i. body 206 a 218. Spolkový ústavný súd Nemecka spája ústavnú identitu s hodnotami chránenými tzv. klauzulou večnosti upravenou čl. 79 ods. 3 Základného zákona. Tento súd takisto konštatoval, že povinnosť rešpektovať ústavnú identitu členských štátov je zahrnutá v článku 4 ods. 2 ZEÚ. Bližšie pozri bod 332 predmetného rozhodnutia.

31 Napríklad český ústavný súd. K tomu pozri nález Ústavného súdu Českej republiky Pl. ÚS 27/09 zo dňa 10.9.2009, časť IV a VI/a. Predmetný nález sa síce netýka vzťahu právneho poriadku Českej republiky a práva Únie, objasňuje však ponímanie tejto otázky českým ústavným súdom. Ten v uvedenom náleze v tejto súvislosti poukazuje aj na článok 79 ods. 3 nemeckého Základného zákona upravujúceho tzv. klauzulu večnosti.

32 Bez ohľadu na to, že článok 53 Charty nemožno stotožňovať s tzv. klauzulou minimálneho štandardu obsiahnutou v článku 53 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

33 Za predpokladu, že posudzovaná situácia bude spadať pod režim článku 51 Charty.

34 Súdny dvor funkciu Charty ako minimálneho štandardu ochrany základných práv potvrdil aj v rozsudku vo veci *Melloni*, keď okrem potreby ochrany prednosti, jednotnosti a účinnosti práva Únie zdôraznil aj nemožnosť ohrozenia úrovne ochrany vyplývajúcej z Charty. Pozri bod 60 cit. rozsudku.

35 Napriek tomu, že Charta v článku 52 hovorí o „obmedzení výkonu základných práv", budeme v tejto práci používať výrazy „obmedzenie výkonu základných práv" a „obmedzenie základných práv" bez rozdielu. K totožnosti týchto výrazov bližšie pozri BOROWSKI, M.: Limiting Clauses: On the Continental European Tradition of Special Limiting Clauses and the General Limiting of Art 52(1) Charter of Fundamental Rights of the European Union. *Legisprudence*, 2007, č. 2, s. 197–240.

Charta obmedzenie výkonu základných práv upravuje všeobecne v článku 52 prostredníctvom tzv. generálnej obmedzujúcej klauzuly.[36] V zmysle tohto článku musí byť obmedzenie výkonu práv ustanovené zákonom, pričom musí rešpektovať podstatu týchto práv. Navyše, tieto práva možno obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných, a to za súčasného dodržiavania zásady proporcionality.[37]

Obmedzenie základných práv je teda vylúčené bez dodržania zásady proporcionality v širšom slova zmysle, ktorá v sebe zahŕňa požiadavky vhodnosti, nevyhnutnosti a proporcionality *stricto sensu*. V zmysle požiadavky vhodnosti prostriedky, ktoré štát, resp. Únia zvolí na dosiahnutie legitímneho cieľa, musia byť vhodné. Súčasne, ak by existoval akýkoľvek iný, menej obmedzujúci spôsob jeho dosiahnutia, opatrenia štátu alebo Únie by nespĺňali požiadavku nevyhnutnosti. A napokon v zmysle požiadavky proporcionality *stricto sensu* je potrebné skúmať proporcionalitu obmedzenia základného práva vo vzťahu k legitímnemu cieľu sledovanému Úniou či členským štátom. Podľa článku 52 Charty takýmto legitímnym cieľom môže byť cieľ všeobecného záujmu uznaný Úniou alebo potreba ochrany práv a slobôd iných.

Pokiaľ ide o ciele všeobecného záujmu uznané Úniou, tieto sú vymedzené nielen v článku 3 ZEÚ, ale aj v iných ustanoveniach Zmlúv.[38] Judikatúra Súdneho dvora medzi tieto ciele zaradzuje okrem iných aj vytvorenie spoločnej organizácie trhu, ochranu verejného zdravia a verejnej bezpečnosti, ako aj požiadavky medzinárodnej bezpečnosti.[39]

3.1 OCHRANA NÁRODNEJ IDENITY AKO LEGITÍMNY CIEĽ ČLENSKÝCH ŠTÁTOV UZNANÝ ÚNIOU

V súvislosti s legitímnymi cieľmi sa v judikatúre Súdneho dvora EÚ spomína aj národná identita členských štátov. V priamej súvislosti so základnými právami upravenými Chartou však Súdny dvor doposiaľ rešpektovanie národnej identity ako legitímny cieľ, pri sledovaní ktorého možno tieto práva obmedziť, nespomenul.

---

[36] V literatúre často označovaná aj ako tzv. derogačná klauzula či doložka o výhrade. Bližšie pozri BOROWSKI, M.: Limiting Clauses: On the Continental European Tradition of Special Limiting Clauses and the General Limiting of Art 52(1) Charter of Fundamental Rights of the European Union, op. cit.; LENAERTS, K.: Exploring the Limits of the EU Charter of Fundamental Rights. *European Constitutional Law Review,* 2012, č. 3, s. 375–403; CRAIG, P. – DE BÚRCA, G.: *EU Law. Text, Cases and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

[37] Je však potrebné dodať, že možnosť obmedzenia základných práv sa nevzťahuje na tzv. absolútne práva obsiahnuté v piatich článkoch Hlavy I Charty s názvom Dôstojnosť – ľudskú dôstojnosť, právo na život, právo na nedotknuteľnosť osoby, zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu a zákaz otroctva a nútených prác. Bližšie pozri LENAERTS, K.: Exploring the Limits of the EU Charter of Fundamental Rights, op. cit., s. 388; VAN DROOGHENBROECK, S. – RIZCALLAH, C.: Article 52-1. Limitations aux droits garantis. In PICOD, F. et al.: *Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne. Commentaire article par article*. Bruxelles: Bruylant, 2018.

[38] Napríklad článok 36 ZFEÚ, článok 45 ods. 3 ZFEÚ a článok 52 ZFEÚ. Pozri LENAERTS, K.: Exploring the Limits of the EU Charter of Fundamental Rights, op. cit., s. 391.

[39] Ibid., s. 391.

Prvýkrát sa národná identita – hoci iba okrajovo – spomína v rozsudku Súdneho dvora vo veci C-379/87 *Groener*.[40] Pani Groener, holandská štátna príslušníčka, sa v Írsku uchádzala o pozíciu vyučujúcej na plný úväzok. V Írsku však bola možnosť získať takúto pozíciu podmienená obdržaním osobitného certifikátu potvrdzujúceho znalosť írskeho jazyka, prípadne udelením výnimky ministrom školstva. Pani Groener však neuspela v jazykových testoch, v dôsledku čoho sa jej nepodarilo získať požadovaný certifikát a následne zlyhali aj jej snahy o získanie výnimky od ministra. Na vnútroštátnom súde tak napadla súvisiace rozhodnutia írskych orgánov tvrdiac, že predmetné jazykové podmienky sú v rozpore so slobodou voľného pohybu pracovníkov.

Národnú identitu spomína Súdny dvor jedine v tej časti rozsudku, v ktorej konštatuje, že z dokumentov predložených súdu je jasné, že hoci írskym jazykom nehovorí celá írska populácia, politika sledovaná írskou vládou už niekoľko rokov bola vytvorená s cieľom nielen udržať, ale aj podporovať používanie írskeho jazyka ako spôsobu vyjadrenia národnej identity a kultúry. Súdny dvor uviedol, že Zmluva o založení Európskeho spoločenstva nezakazuje prijatie opatrení na ochranu a podporu jazyka členského štátu, ktorý je súčasne národným, ako aj prvým oficiálnym jazykom, avšak takéto opatrenia nesmú byť za žiadnych okolností neproporcionálne vo vzťahu k cieľu, ktorý sledujú a spôsob, akým sú uplatňované, nemôže zapríčiniť diskrimináciu štátnych príslušníkov iných členských štátov.[41]

Súdny dvor v tomto rozhodnutí síce rešpektovanie národnej identity priamo neoznačil za jeden z cieľov všeobecného záujmu uznaných Úniou, avšak je potrebné poukázať na to, že v čase konania vo veci *Groener* ešte povinnosť Európskej únie rešpektovať národné identity jej členských štátov nebola primárnym právom upravená.[42]

Vo veci C-473/93 *Komisia proti Luxemburskému veľkovojvodstvu*[43] musel Súdny dvor posúdiť, či si Luxembursko tým, že prístup k pozíciám štátnych zamestnancov, resp. zamestnancov verejnej správy v oblastiach výskumu, učiteľstva, zdravia, vnútroštátnej dopravy, pôšt a telekomunikácií ako aj v oblasti služieb distribúcie vody, plynu a elektriny podmienilo požiadavkou luxemburskej národnosti, nesplnilo svoje povinnosti vyplývajúce z ustanovení práva Únie upravujúcich voľný pohyb pracovníkov. Luxemburská vláda osobitne poukazovala na to, že luxemburská národnosť učiteľov sa vyžaduje za účelom šírenia tradičných hodnôt a je preto základnou podmienkou zachovania luxemburskej národnej identity. Súdny dvor v tejto súvislosti konštatoval, že ochrana národných identít členských štátov je legitímnym cieľom rešpektovaným právnym poriadkom Spoločenstva,[44] v teste proporcionality uplatneným Súdnym dvorom však opatrenia Luxemburska neobstáli.[45]

V nadväznosti na požiadavku rešpektovania národných identít členských štátov zo strany Únie sa v literatúre často spomína rozhodnutie vo veci C-208/09 *Sayn-Wittgen-*

---

40 C-379/87 *Groener*, ECLI:EU:C:1989:599.

41 Ibid., b. 18 a 19.

42 Túto povinnosť upravila až Maastrichtská zmluva, ktorá vstúpila do platnosti v roku 1993.

43 C-473/93 *Komisia proti Luxemburskému veľkovojvodstvu*, ECLI:EU:C:1996:263.

44 Ibid., b. 32 a 35.

45 Nespĺňajúc požiadavku vhodnosti, resp. nevyhnutnosti. Podľa Súdneho dvora mohli byť tieto záujmy zabezpečené aj iným spôsobom ako všeobecným vylúčením prístupu štátnych príslušníkov iných členských štátov k daným funkciám. Ibid., b. 35.

stein.[46] Súdny dvor v rámci prejudiciálneho konania odpovedal na otázku, či sa má článok 21 ZFEÚ upravujúci právo občanov Únie slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov Únie vykladať tak, že orgány členského štátu môžu odmietnuť uznať priezvisko štátneho príslušníka tohto štátu obsahujúce šľachtický titul, ktoré bolo iným členským štátom, v ktorom má dotknutý jednotlivec bydlisko, určené pri jeho osvojení osobou, ktorá je štátnym príslušníkom tohto iného členského štátu. Dotknutým jednotlivcom bola v danej veci pani Ilonka von Sayn-Wittgenstein, rakúska štátna príslušníčka žijúca v Nemecku, v dospelosti osvojená nemeckým štátnym príslušníkom, v dôsledku čoho nadobudla priezvisko osvojiteľa obsahujúce šľachtický titul. Spor pred vnútroštátnym súdom vznikol po tom, čo rakúske úrady, rešpektujúc judikatúru rakúskeho ústavného súdu, zmenili pani Sayn-Wittgenstein priezvisko takým spôsobom, že z neho odstránili šľachtický titul.

Po tom, čo Súdny dvor skonštatoval, že takéto neuznanie priezviska určeného iným členským štátom predstavuje obmedzenie slobôd, ktoré článok 21 ZFEÚ priznáva všetkým občanom Únie, skúmal prípadnú existenciu odôvodnenia takéhoto obmedzenia. Rakúska vláda poukazovala na cieľ predmetných vnútroštátnych ustanovení, ktorými má byť ochrana ústavnej identity Rakúska. Zákon o zrušení šľachtictva podľa nej vykonáva všeobecnejšiu zásadu rovnosti všetkých rakúskych občanov pred zákonom, pričom prípadné obmedzenia slobody pohybu, ktoré by pre rakúskych občanov vyplývali z uplatnenia predmetných ustanovení, sú odôvodnené s ohľadom na dejiny a základné hodnoty Rakúskej republiky. Navyše by podľa rakúskej vlády uznaním takéhoto priezviska došlo k zásahu do verejného poriadku v Rakúsku, keďže takéto uznanie by bolo nezlučiteľné so základnými hodnotami rakúskeho právneho poriadku, najmä so zásadou rovnosti zakotvenou v spolkovom ústavnom zákone a vykonanou zákonom o zrušení šľachtictva. Súdny dvor pripustil, že v kontexte rakúskych ústavných dejín môže byť zákon o zrušení šľachtictva, ako prvok národnej identity, zohľadnený pri zvážení legitímnych záujmov a práva na voľný pohyb osôb, ktoré priznáva právo Únie. Takisto pripomenul, že podľa článku 4 ods. 2 ZEÚ, Únia rešpektuje národnú identitu jej členských štátov, ktorej súčasťou je tiež republikánske štátne zriadenie.[47]

Súdny dvor však skonštatoval, že odôvodnenie uvedené rakúskou vládou odkazom na rakúsku ústavnú situáciu treba vykladať tak, že sa odvoláva na verejný poriadok. A hoci na viacerých miestach odôvodnenia svojho rozhodnutia odkazuje na národnú identitu členského štátu, zvolená štruktúra argumentácie budí dojem, že tak robí najmä s cieľom odôvodniť prípustnosť rozličnosti dôvodov, ktoré vedú ten ktorý štát k obmedzeniu určitej slobody z dôvodu verejného poriadku, venujúc tak národnej identite o čosi menšiu pozornosť ako samotnému pojmu verejný poriadok.[48] Obdobne tak Súdny dvor

---

[46] C-208/09 *Sayn-Wittgenstein*, ECLI:EU:C:2010:806.

[47] Ibid., body 74–76, 83 a 92.

[48] Pozri najmä bod 91 predmetného rozsudku: „Súdny dvor už v tejto súvislosti spresnil, že nie je nevyhnutné, aby sa obmedzujúce opatrenie orgánov jedného členského štátu zhodovalo s poňatím zdieľaným všetkými členskými štátmi, čo sa týka spôsobu ochrany dotknutého základného práva alebo dotknutého legitímneho záujmu a že, naopak, nevyhnutnosť a primeranosť prijatých ustanovení nie sú vylúčené len z toho dôvodu, že jeden členský štát zvolil odlišný systém ochrany ako iný členský štát (…)“ a následný odkaz na národnú identitu v bode 92 rozsudku.

v predmetnom rozhodnutí robí v súvislosti s dodržiavaním zásady rovnosti.[49] Takmer rovnaký spôsob argumentácie zvolil Súdny dvor aj v rozsudku vo veci C-438/14 *Wolffersdorff* s obdobným skutkovým stavom.[50]

Avšak v ďalších rozhodnutiach Súdneho dvora, odkazujúcich na národnú identitu členských štátov Únie, sa už Súdny dvor zameral na ochranu národnej identity ako legitímny cieľ uznaný Úniou v o čosi väčšej miere. Hoci v súvislosti s legitímnym cieľom sledovaným členským štátom a uznaným Úniou poukazuje na ochranu úradného štátneho jazyka obdobne ako vo veci *Groener*, túto označuje za súčasť národnej identity.[51]

Judikatúra Súdneho dvora teda naznačuje, že zatiaľ čo ochrana národnej identity nesmie byť dôvodom poskytnutia nižšej úrovne ochrany základných práv ako je tá, ktorú jednotlivcom poskytuje Charta základných práv EÚ, môže byť dôvodom obmedzenia základných práv upravených v Charte ako legitímny cieľ sledovaný členským štátom a uznaný Úniou. Hoci judikatúra Súdneho dvora ochranu národnej identity s legitímnymi cieľmi spája prevažne s ekonomickými slobodami[52] a slobodou pohybu plynúcou z občianstva Únie, upravenou článkom 21 ZFEÚ,[53] domnievame sa, že obdobný postup posúdenia možnosti obmedzenia by bolo možné zvoliť aj v súvislosti so základnými právami upravenými Chartou, berúc do úvahy najmä rovnaký postup Súdneho dvora pokiaľ ide o možnosti obmedzenia základných slobôd upravených Zmluvami a základných práv upravených Chartou.[54]

Takisto je však potrebné poukázať aj na to, že hoci Súdny dvor v súvisiacej judikatúre odkazuje na článok 21 ZFEÚ, právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov pre občanov Únie je upravené aj v Hlave V Charty s názvom Občianstvo. Navyše, aj v situáciách, kedy sa Súdny dvor zaoberá obmedzením práv vyplývajúcich z článku 21 ZFEÚ, skúma legitímny cieľ uznaný Úniou – ochranu národného jazyka ako súčasť národnej identity členského štátu – vo vzťahu k obmedzeniu základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života upraveného článkom 7 Charty. V rozsudku vo veci C-391/09 *Runevič-Vardyn* Súdny dvor dokonca uviedol, že vnútroštátny súd bude musieť rozhodnúť, či spravodlivá rovnováha medzi existujúcimi záujmami – právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života na strane jednej a legitímnou

---

49 Pozri napr. body 88 a 89.

50 C-438/14 *Wolffersdorff*, ECLI:EU:C:2016:401.

51 Pozri v tejto súvislosti C-391/09 *Runevič-Vardyn*, ECLI:EU:C:2011:219, b. 86 a C-202/11 *Las*, ECLI:EU:C:2013:239, b. 26.

52 Rozsudok *Groener*, rozsudok *Komisia proti Luxemburskému veľkovojvodstvu* a rozsudok *Las*.

53 Rozsudok *Sayn-Wittgenstein,* rozsudok *Runevič-Vardyn* a rozsudok *Wolffersdorff*.

54 Bližšie pozri SKOURIS, V.: Fundamental Rights and Fundamental Freedoms: The Challenge of Striking a Delicate Balance. *European Business Law Review*, 2006, č. 2, s. 225–239 ako aj rozsudok *Runevič-Vardyn*, v ktorom Súdny dvor skonštatoval, že obmedzenie voľného pohybu je odôvodnené len vtedy, ak sa zakladá na objektívnych hľadiskách a je primerané cieľu, ktorý legitímne sleduje vnútroštátne právo, teda proporcionálne v užšom slova zmysle. Následne Súdny dvor uviedol, že opatrenia obmedzujúce základnú slobodu môžu byť odôvodnené objektívnymi hľadiskami len vtedy, ak sú nevyhnutné na ochranu záujmov, ktoré majú zaistiť, a len v rozsahu, v akom tieto ciele nemôžu byť dosiahnuté menej obmedzujúcimi opatreniami. Hoci takéto konštatovanie Súdneho dvora budí dojem, že v tomto prípade absentuje požiadavka vhodnosti, zastávame názor, že aj napriek tejto skutočnosti je postup Súdneho dvora, pokiaľ ide o základné slobody upravené Zmluvami a základné práva upravené Chartou, obdobný. Bližšie pozri body 83 a 88 predmetného rozsudku.

ochranou svojho úradného štátneho jazyka a tradícií dotknutým členským štátom na strane druhej – zostala zachovaná.[55]

4. ZÁVER

Pojem národná identita v európskom právnom priestore pomaly, ale isto nachádza svoje miesto v judikatúre Súdneho dvora EÚ, oveľa viac však v judikatúre ústavných súdov členských štátov Únie. Na základe doterajších skúsenosti však možno s istou dávkou uštipačnosti tvrdiť, že zatiaľ má skôr podobu Columbovej ženy než ustáleného právneho konceptu. Súdny dvor odkazy na národnú identitu členských štátov používa opatrne,[56] vyhýbajúc sa najmä explicitnému vyjadreniu jej pojmu.[57] O čosi odvážnejší prístup volia ústavné súdy členských štátov, avšak mnohokrát odlišné poňatie tohto pojmu objasneniu jeho významu neprispieva. Napriek tomu nám však judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa prípadnej možnosti členských štátov poskytnúť základným právam vyššiu mieru ochrany než je tá, ktorú im poskytuje Charta alebo obmedziť základné práva upravené Chartou v súvislosti s požiadavkou rešpektovania národných identít členských štátov upravenej v článku 4 ods. 2 ZEÚ aspoň naznačuje, do akej miery môže zavážiť argumentácia potrebou chrániť národnú identitu členského štátu.

Národná identita členského štátu sa sama o sebe nezdá byť dostačujúcim argumentom, na základe ktorého by bolo členskému štátu umožnené uplatniť vyšší štandard ochrany základných práv v porovnaní s Chartou. Zdá sa, že v prípadoch, v ktorých by sa členský štát mohol odchýliť od povinností striktne stanovených právom Únie, zohráva rozhodujúcu úlohu hrozba dostatočne závažného zásahu do základných práv jednotlivca, ktorému by poskytnutím ochrany tak, ako je vymedzená Chartou, nebolo možné zabrániť.

Pokiaľ ide o obmedzenie základných práv upravených Chartou, zastávame názor, že Súdny dvor už – hoci iba nepriamo – uznal ochranu národnej identity členského štátu za legitímny cieľ, pri sledovaní ktorého je možné tieto práva obmedziť. Ak teda určité obmedzenie základného práva bude spĺňať požiadavky vyplývajúce z článku 52 Charty, bude ho možné uplatniť s cieľom chrániť národnú identitu členského štátu.

Argument národnou identitou tak, zdá sa, zaváži viac pri obmedzení základného práva ako pri snahe členského štátu poskytnúť mu vyššiu mieru ochrany v porovnaní s Chartou. Obmedzenie základného práva jednotlivca za podmienok vymedzených článkom 52 Charty je prípustným javom neohrozujúcim plnenie záväzkov členských štátov vyplývajúcich z práva Únie. Naopak poskytovanie vyššej miery ochrany základných práv členskými štátmi by takéto plnenie záväzkov ohroziť mohlo. Zdržanlivý prístup Súdneho dvora, pokiaľ ide o výklad práva Únie spôsobom, ktorý by členským štátom poskytnutie vyššej miery ochrany základných práv umožňoval, je tak iba logickým

---

55 Bod 91 cit. rozsudku.

56 Príkladom môžu byť už spomínané rozsudky *Sayn-Wittgenstein* a *Wolffersdorff*, v ktorých sa Súdny dvor zameriava na pojem „verejný poriadok".

57 Je však žiaduce poukázať aj na to, že v mnohých prípadoch pre rozhodnutie vo veci takýto odkaz či definícia nebola potrebná.

dôsledkom snahy o zachovanie prednosti, jednotnosti a účinnosti práva Únie. Občasný výklad práva Únie umožňujúci takéto poskytnutie zasa prejavom zdravého rozumu a citu pre spravodlivosť.

Mgr. Valéria Miháliková
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
valeria.mihalikova@student.upjs.sk